

monitoring report

Izbori u BiH '96

bulletin of the institute for war & peace reporting & media plan

14 august 1996

broj 11

Sedmični pregled BiH medija: 5 - 11 august 1996

Već više od godinu dana - u stvari od kada je NATO počeo da bombarduje Republiku Srpsku, a Ričard Holbruk da zavrče ruke - moglo se sa sigurnošću kladiti da će zapadne sile, ako sačuvaju jedinstvo na ovom zadatku, uspjeti da nametnu neku vrstu mira u Bosni i Hercegovini. Ali, propisivanje izbora u Dejtonskom sporazumu, kao sredstva za promijenu smjera u procesu etničkog čišćenja i za ponovno ujedinjenje B&H, uvijek je stajalo lošije na kladionici.

Samo mjesec dana prije izbora niti cilj, niti sami izbori, ne izgledaju ništa sigurnije nego što su izgledali dan nakon što je potpisan Dejtonski sporazum. U Mostaru je nekako zakrpan dogovor, koji nije uradio ništa na podsticanju suverenog prava birača, niti na ozdravljenju Federacije. Slučajevi zastrašivanja, netolerancije i "izbornog inženjeringa" primjećeni su u cijeloj B&H. Navodeći gotovo apsolutno odsustvo svih uslova, koji su se ranije smatrali bitnim za održavanje slobodnih i poštenih izbora, devet stranaka sa sjedištem u Federaciji (uključujući vladajuću SDA) izgledaju spremne da najave bojkot septembarskih izbora. U međuvremenu, režim u Republici Srpskoj, nastavlja da se još agresivnije ruga, kako međunarodnoj zajednici, tako i principima, koji su sadržani u Dejtonskom sporazumu.

Među tobožnjim stranim garantima u Bosni, IFOR se zaklanja iza svog mandata, Ured Visokog predstavnika daje povremeno oštre izjave, ali je hendikepiran svojom ovisnošću o međunarodnom konsenzusu, koji se može

postići samo povremenom američkom brigom. OSCE je počeo da pišti, ali još nije naučio kako da riče. Nevladine organizacije ponovo traže odlaganje izbora, što nije nikakvo iznenađenje.

Kao što smo tvrdili već ranije u ovom izvještaju, medijska scena u B&H nije ništa gora od opće slike. Ustvari, barem marginalno, ona je malo bolja. Sigurno je lakše pripadnicima društvenog krema da se nose sa stavovima, koji se razlikuju od ortodoksnih. a koji prevladavaju u njihovim entitetima ili podentitetima, nego što je izbjeglicama moguće da odu kući. Manje je opasno kupiti primjerak "Feral Tribune" u Vitezu, nego da vas u tom gradu, nakon mraka, neko uhvati sa zenickim tablicama. Ali kao što u ovom biltenu bilježimo i ističemo svake sedmice, pitanjima medija posvećena je više nego pristojna pažnja. O medijima brinu političari. Brinu intelektualci. Brinu međunarodni funkcioneri. Izgleda da svi oni zamišljaju da srca i um ljudi postoje samo zato da bi ih se pridobilo - ili iskvarilo - kakvom porukom na televiziji.

Ovo sveprisutno pretjerivanje, vezano posebno za moć elektronskih medija - i podcjenjivanje neukrotivosti i/ili inteligencije masa općenito - sastavljeno je od uvjerenja da je manipuliranje umovima putem medija lakše i jeftinije, nego izgradnja partijske organizacije na lokalnom nivou, ili, upotreba IFOR za hvatanje optuženih ratnih zločinaca. Najvažnije stvari moraju biti na prvom mjestu.

□

M.W

Izazov RS OSCE-u

Nakon što je završeno forsiranje registracije birača, mediji u RS pristupili su prošle sedmice praćenju izbora. Radio i televizijske stanice, pod kontrolom vlade, nastavile su da se rugaju OSCE-ovim pravilima i da napadaju opozicione kandidate.

Čini se da čak ni apel, koga je 11. augusta v.d. predsjednika RS Biljana Plavšić uputila novinarima, tražeći da poštuju jezik Dejtonskog sporazuma, nije imao mnogo direktnog utjecaja. **Radio Srpska** nastavila je da govori o "bivšoj Bosni" i o Predsjedniku Izetbegoviću, kao o "vođi dijela Muslimana", dok je **TV Srpska** bila odlučna u nastojanju da krivicu za porast političkog nasilja prebaci na opoziciju.

Nakon tri navodna bombaška napada na predizborne skupove, koji je organizovao opozicioni Savez za mir i progres, Vlada RS izdala je neobičan demantij "kao odgovor na optužbe nekih stranaka na račun države i SDS". U Izjavi, koja je u cijelosti emitirana 6. augusta, u emisiji "Novosti u 8", Vlada RS odriče svoju odgovornost za napade na "marionetske stranke, koje nisu uspjele da nametnu svoju volju srpskom narodu." Vlada je upozorila da "državni organi već imaju dovoljno pouzdanih podataka da pojedinci i neke partije sami podmeću eksplozivne naprave, kako bi doprinijeli nastojanjima međunarodne zajednice da se eliminiše Republika Srpska".

TV Srpska također je otpočela pokrivanje javnih tribina na kojima su glavnu riječ imali funkcioneri SDS. Posebno je bila interesantna tribina, koja je pod motom "Izbori - pitanje života i smrti za Republiku Srpsku", održana 11. augusta u mjestu Kožuhe, pokraj Doboja. Na televizijskom snimku, prikazana su dva velika portreta Radovana Karadžića u dvorani u kojoj je održana tribina.

Voditelji predizbornih programa Radio Srpske ostali su istovjetno neprijateljski raspoloženi prema svakoj stranci koja predstavlja ozbiljnog suparnika vladajućoj SDS ili suviše odstupa od pravca SDS. Takav je slučaj bio 7. augusta, kada je u emisiji Radio Srpske "Direktna linija" nastupio Miodrag Živanović, vođa Socijalno-liberalne stranke. Liberali su postali problem za službene medije, a voditeljica Radio Srpske nije se ni trudila da prikrije svoj antagonizam prema Živanoviću.

TV Srpska također nije pokazala kajanje u vezi sukoba sa OSCE-om oko navodnih kršenja novinarskog kodeksa ponašanja, kojeg su urednici ove stanice, naravno, potpisali još davno. U intervjuu beogradskom "Nedeljnom telegrafu", generalni direktor TV Srpske Ilija Guzina, izjavio je da je stanica odbila neke od OSCE-ovih uputstava za emisije posvećene izborima.

"Rečeno nam je da ne zovemo Aliju Izetbegovića - lider Muslimana, nego, predsjednik Bosne", rekao je Guzina. "Također su zahtijevali od nas da ne spominjemo kako Srbi nisu za zajedničku državu sa Muslimanima i Hrvatima i da izvještaje montiramo tako da budu više u duhu 'bratstva i jedinstva'. I, naravno, rečeno nam je da ne spominjemo Karadžića. Na sve ovo ja sam odgovorio da ne mogu gušiti novinarsku slobodu."

Guzina je također rekao da je njegova stanica namjerno podigla cijenu za političke oglase "zato što znamo da su neke stranke za svoju predizbornu kampanju dobile novac od IFOR-a i OSCE."

Ostaje da se vidi kakve će mjere poduzeti OSCE, ako Guzina nastavi da odbija pravila i zahtjeve OSCE.

Radio Krajina iz Banja Luke, koja je bliska vojsci, zapalo je da još jednom pokaže da su u RS moguće profesionalne emisije posvećene izborima. Popularna kontakt emisija Radio Krajine "Objektivna realnost" ponudila je prošle nedjelje svojim slušaocima informativnu i trezvenu diskusiju sa vođama Demokratskog patriotskog bloka, Srpske radikalne stranke i Radikalnog otadžbinskog fronta "Nikola Pašić".

Voditeljica Radio Krajine uspjela je da 9. augusta podstakne diskusiju o osnovnim uslovima za izbore, onako kako je to predviđeno u Dejtonskom sporazumu, uprkos tome što je jedan dio njenih gostiju odbijao da raspravljaju o bilo čemu drugom osim o onome što čini srpski nacionalni interes. Razgovor je imao i teških trenutaka:

Voditelj: "Da li su po vašem mišljenju ispunjeni uslovi iz Aneksa 3, tačka 1, Mirovnog sporazuma, tj. sloboda kretanja, sloboda govora i sloboda izbora bez pritiska?"

Nikola Poplašen, predsjednik Srpske radikalne stranke u RS: "To je pitanje kakvo postavljaju

strani novinari i agenti CiA sa kojima ja razgovaram svakoga dana."

Nakon ove razmjene riječi, voditeljica je hladno nastavila: "I moje sljedeće pitanje, također se odnosi na Dejtonski sporazum, što znači da ga je gospodin Poplašen već čuo od CNN ili od CIA." Pitanje je bilo zašto Srbima iz hrvatske Krajine nije dozvoljeno da glasaju u RS.

Šok, užas! - Ili politika kao i obično

Prekid predizbornog skupa Zdužene liste za B&H u sjevernom gradiću Gardačac u subotu navečer, 10 augusta, koji su izazvali mladići u majicama sa znakom SDA, upotrebljavajući megafone i uzvikujući "Alija, Alija! i "Allahu-Ekber!" bio je, zavisno od naklonosti, drugi najozbiljniji napad na predizborni proces, nakon napada na Harisa Silajdžića u Cazinu, 15 juna, ili- manji incident lokalnog značaja. Bez obzira na stav, bila je to prilika u kojoj se **TV B&H** razlikovala od drugih.

Incident se desio suviše kasno da bi se informacija o njemu mogla objaviti u glavnom "Dnevniku" u 19.30. Ali, informacija nije objavljena ni u "Dnevniku" u 22.00. S druge strane, sarajevski **NTV Studio 99**, ne samo da je svoju informativnu emisiju "Oko 22" počeo izvještajem o tom događaju, nego je u emisiju uvrstio i izjave vođe Zdužene liste Ive Komšića i zamjenika šefa bezbjednosti u Gradačcu.

Zagrebački **HRT** također je u svojoj posljednoj informativnoj emisiji dao istaknuto mjesto informaciji o prekidu skupa Zdužene liste u Gradačcu. U "Dnevniku" je spomenuta također i činjenica (kao što je to uradio i **Radio B&H** slijedećeg dana) da je i prethodni skup Zdužene liste u Kalesiji imao sličnu sudbinu. Komentar HRT-ovog voditelja bio je: "To odslikava ukupnu predizbornu situaciju u B&H."

Slijedećeg dana, 11 augusta, TV B&H je vijest objavila na četvrtom mjestu u glavnom "Dnevniku". Objavljen je izvještaj sa konferencije za štampu Zdužene liste, koja je održana tog jutra u Tuzli i na kojoj su koalicione stranke izjavile da će se žaliti OSCE-u i da smatraju da je policija bila nemarna. Nije objavljena nikakva reakcija vlade, policije, ili SDA. Međutim, "Dnevnik" je objavio stavove Bosanske stranke

(BOSS) i Građanske demokratske stranke (GDS). Protest ove druge stranke bio je zanimljiv u svjetlu rastućih spekulacija o bojkotu septembarskih izbora od više stranaka. GDS je optužila OSCE da se toliko plaši prijetnji bojkotom, da ništa ne poduzima na sprječavanju ovakvih incidenata. (Naravno, teško je proniknuti u logiku ovakve optužbe.)

Sa svoje strane, emisija "Oko 22" posvetila je 11 augusta ponovo prvih 20 minuta informacijama vezanim uz ovaj incident. Pored izjava opozicionih stranaka, emisija "Oko 22" je snimila na ulicama Sarajeva i šta građani misle o tom incidentu, a objavila je i izvode iz ranije emitovane emisije "Intervju dana", u kojoj je učestvovao i funkcioner SDA i član Privremene Izborne Komisije Kasim Begić.

Premda je NTV Studio 99 bio očigledno bolji od TV B&H u izvještavanju o događajima u Gradačcu, pokrivanje predizborne kampanje na NTV Studio 99 bilo je inače neujednačeno. Na dane 6, 8, 10 i 11 augusta izvještavanje je bilo potpuno i kompetentno. Ali 5, 7 i 9 augusta izvještavanje je bilo oskudno ili ga uopšte nije ni bilo. Pregovorima u Mostaru i na Forumu Federacije, također nije poklanjana ujednačena pažnja.

Prošle sedmice Zajednička lista se osjetila oštećenom i zato što TV B&H nije objavila izvještaj sa zvanične promocije stranke, koja je održana u Sarajevu 6 augusta ("Oko 22" je izvjestilo o promociji, ali bez slike.) Protest Zdužene liste objavljen je u "Dnevniku" slijedeće večeri, kao i protest Gradimira Gojera, predsjednika Programskog savjeta TV B&H i potpredsjednika SDP (koja je članica Zdužene liste). Prema Gojerovom mišljenju, izostavljanje priloga bilo je "neprofesionalan i neciviliziran čin". On više ne može obavljati funkciju u Savjetu TV B&H, zato što ona favorizira nacionalne stranke. Pozvao je OSCE da preduzme akciju protiv TV B&H i zahtijevao kompletnu promjenu njene uprave.

U svom odgovoru TV B&H je ukazala da njena programska politika ne podrazumijeva predstavljanje stranačkih promocija u "Dnevniku", nego u emisiji "B&H Izbori".

Prošle sedmice u "Dnevniku" TV B&H dominirale su dvije druge teme: problemi sa Federacijom i propusti u Republici Srpskoj, o kojima je bilo govora na različitim konferencijama za štampu

OSCE. Izvještavanje u "Dnevniku" o prvom problemu bilo je potpuno i otvoreno. Izvještavanje o kršenju Dejtonskog sporazuma i pravila OSCE od strane vlasti Republike Srpske i medija bilo je utoliko selektivnije, ukoliko su ti prekršaji bili brojniji. Na primjer, OSCE-ove zamjerke u vezi "izbornog inženjeringa" i "klime zastrašivanja" izrečene 9 augusta, nisu bile ograničene na RS. Slično je bilo i u "Dnevniku" od 10 augusta, kada je citiranje kritika izrečenih u ovom biltenu na račun medija u Republici Srpskoj i Herceg-Bosni - i pohvala na račun TV B&H - izgledalo kao da treba prihvatiti uvjerenje da je tako dobra televizijska stanica, kao sto je ova, dovoljna.

Mostar: Kriza prolazi

Rastuće nestrpljenje **RTV Mostara** zbog produženja krize oko formiranja novog gradskog vijeća i prihvatanja mandata EZ "Zajednička akcija" našlo je razrješenje 6 augusta. Ali dugo iščekivanje i nedavne ritualne polemike sa Hrvatima djelovale su obeshrabrujuće. Osim izraza olakšanja vezanog za potpis sporazuma i sumnji u pogledu hrvatske iskrenosti. Te večeri u "Dnevniku" su objavljeni odlomci iz izjava Ser Martin Garoda (2'15"), Safeta Oručevića (2'55') i Mije Brajkovića (33"). Trajanje ovih izjava pokazalo je dovoljno tačno koga ova stanica preferira. Drugih 25 minuta bilo je posvećeno Oručevićevim stavovima, koje je on iznio u emisiji "U fokusu" emitovanoj nakon vijesti. Gradonačelnik istočnog Mostara jasno je izrazio svoju odlučnost da se neće dozvoliti nikakvoj sudskoj presudi da poništi odluku glasača i da će gradsko vijeće nastaviti da funkcioniра. Hrvatska interpretacija ovog sporazuma, koja naglašava da će se Gradsko vijeće Mostara sastati samo jednom prije septembarskih izbora, kao i da se neće odustati od žalbe HDZ-a Vrhovnom sudu Federacije, koji tek treba da se formira, navela je voditelja "Dnevnika" RTV Mostar da 7 augusta zaključi slijedeće: "Prevarenim Hrvatima, kojima su obećana brda i doline sada se nudi priča: po medijima Hrvatske, u Mostaru je na izborima pobijedio HDZ, ispred SDA, koji ima nekoliko hiljada glasova više." "Dnevnik" izgleda da je zaboravio, da je na izborima u Mostaru pobijedila Lista za ujedinjeni Mostar, a ne SDA, i da je razlika u glasovima bila 1800, a ne "nekoliko hiljada".

RTV Mostar je 9 i 10 augusta iskoristio izjave ser Martin Garoda, OSCE i Mahaila Štajnera, kao i izvode iz strane štampe da bi nastavio svoj svađu

sa Hrvatima. "Dnevnik" je posebno uživa u citatima koji se odnose na utjecaj gangstera i mafijaša na politiku u zapadnom Mostaru.

"Dnevnik" je također uobičajeno brz u osudi nasilja koja su počinjena, ili potiču sa zapadne strane grada, ali je sklon da opravda odmazde sa istočne strane, kao opravdane "kontramjere". Tako se desilo da je za izvještaj, koji je emitovan 6 augusta, o hapšenju vojnika B&H Armije (za koga se ispostavilo da je Hrvat) od strane policije u zapadnom Mostaru, rečeno da je ponukao građane u istočnom Mostaru da samo "zadrže nekoliko hrvatskih putnika u istočnom dijelu grada, nakon čega je brzo došlo do razmjene".

Hrvatska televizija Mostar saopćila je vijest o sporazumu 6 augusta u produženoj večernjoj informativnoj emisiji i na neuobičajeno ujednačen način. Prenesena je tonska izjava ser Martina Garoda o dogovoru (sa originalnim prevodom), dok je Mijo Brajković, u izjavi koju je dao tim povodom, koristio novi, politički korektan riječnik. Međutim, voditelj Veselko Čerkez, ostao je dosljedan starim terminima koristeći izraz "Muslimani" umjesto Brajkovićevog, "druga strana".

Predstavnici HDZ, koji su intervjuirani u emisiji, bili su, naravno revni u nastojanju da dokažu kako se radi o slavnoj pobjedi. Prema lokalnom šefu stranke Mili Puljiću, Hrvati su "napravili jedan manevar: da je hrvatska strana ponudila da se dokument 'Zajednička akcija' temelji na političkom dogovoru hrvatske i muslimanske strane, a ne na rezultatima izbora. Dakle, rezultati izbora i dalje ostaju upitni." Pošto je, prema Bori Puljiću, potpredsjedniku gradske skupštine, u Vašingtonu zaključeno da će izborni rezultati predstavljati osnovu za zajedničku gradsku vladu, "nije bilo lako promijeniti ovu formulaciju."

Kao da takvim samočestitanjima nije bio uvjeren, HTV Mostar nastavio je tokom sedmice da uklanja disonantne tonove obrazloženjima. Odbijanje HDZ-ove tužbe zbog izbornih rezultata, predsjednik Federacije Krešimir Zubak odbacio je 7 augusta kao predvidljivu odluku nekompetentnog suda, koja "nas ne obavezuje."

Milje Puljić ponovo je pozvan da učestvuje u emisiji 9 augusta, kako bi naglasio da će se mostarski izbori ponoviti u septembru, zajedno sa

općim izborima. Junski izbori vrijediće samo do kraja septembra i ne dulje.

HTV Mostar izvijestio je 9 augusta o zahtjevu Savjeta bezbjednosti UN Hrvatskoj da ispuni svoj dio obaveza kako bi se obezbijedili uslovi za održavanje B&H izbora u septembru, ali nije spomenuo konferenciju za štampu OSCE, koja je održana istog dana i na kojoj su osuđeni "izborni inženjering" i drugi prekršaji.

I za HTV Mostar, kao i za RTV Mostar, nasilja koja se dešavaju u gradu, ili su djelo onih "sa druge strane", ili opravdana odmazda. Kamenovanje vozila sa registracijom Herceg-Bosne navelo je Milu Puljića da 7 augusta zahtjeva od vlasti u istočnom Mostaru da stave pod kontrolu svoje "ekstremiste". U protivnom, zaprijetio je on, tražiće od IFOR-a da na liniju razdvajanja postavi međunarodnu policiju, a ako oni to odbiju, "morat ćemo revidirati slobodu kretanja".

Hrvatska televizija (HRT - Zagreb), koja je prenijela intervju sa Brajkovićem i Milom Puljićem, slijedila je u svojim prvim emisijama večernjeg "Dnevnika" istu liniju, kao i HTV Mostar. Mostarski dogovor bio je hrvatska pobjeda, koja će, prema Brajkovićevoj izjavi od 6 augusta, osigurati hrvatski identitet u tri gradske općine, koje sada treba da se povežu. Međutim, HRT je prošle sedmice pokazivao više zanimanja za pregovore u Forumu Federacije o sudbini Herceg Bosne. Ni hrvatski ministar vanjskih poslova Mato Granić, koji je učestvovao u razgovorima na insistiranje SAD, ni predsjednik Federacije Zubak nisu se ustezali da okrive bošnjačku stranu za nepostizanje dogovora. HRT nije emitovao ni jednu bošnjačku reakciju.

Bitka za Srebrenicu II

Izborna kampanja u Tuzli postaje sve prljavija, dok se suprotstavljene stranke prepiru oko toga ko je kriv za pad Srebrenice. Na nesreću, mediji u Tuzli postali su instrument propagandnog rata.

Prošlog mjeseca SDA i Združena lista, čiji je jedan od lidera gradonačelnik Tuzle Selim Bešlagić, optužile su jedna drugu da koriste komemoracije posvećene padu Srebrenice u političke svrhe. Sada SDA pokušava da jedan dio odgovornosti za masakre prikači Bešlagiću, koristeći za to svoje glasilo u Tuzli, kantonalnu televizijsku stanicu, **TV TPK**.

Prvi hitac ispaljen je 3 i 4 augusta, kada je na TV TPK dva puta emitovan razgovor sa Izetom Hadžićem, funkcionerom SDA i guvernerom kantona. Hadžić je optužio gradonačelnika Tuzle da je poslao jedinice Teritorijalne odbrane u pravcu Brčkog, umjesto prema enklavama Srebrenica i Žepa. Združena lista uzvratila je udarac 6 augusta izjavom, koja je emitovana na **TV Tuzli** i **Radio Tuzli**. Bešlagić je demantovao optužbe i optužio Hadžića za njegove "grijehe" u odnosu na Srebrenicu i zaprijetio da će ga tužiti.

TV Tuzla, gradska televizijska stanica, svrstala se u posljednjim previranjima uz gradonačelnika. TV Tuzla je u cijelosti informisala o ovom slučaju, ali nije citirala optužbe izrečene na račun gradonačelnika, niti je dopustila tužiteljima da sami govore. TV TPK, čija je lojalnost SDA jasnije izražena, emitovala je optužbe, ali je zataškala odgovor. Ova stanica posvetila je samo nekoliko riječi ovoj polemici u emisijama 5 i 7 augusta.

TV TPK treba pripisati u zaslugu, da sada posvećuje više pažnje i drugim strankama, osim SDA. U sedmičnoj emisiji "Izbori 96" postupa se ujednačeno sa svim strankama. U emisiji, koja je bila na programu 7 augusta, učestvovali su predstavnici HDZ i Stranke za B&H. Obje stranke imale su značajan prostor da predstave svoje ideje i da odgovore na pitanja slušalaca.

Međutim, TV TPK podriva ovo dobro ponašanje time što nastavlja da promovira SDA gotovo u svakom drugom dijelu svog programa. Prošle sedmice, SDA se pojavio osam puta na TV TPK, dok su se sve druge stranke zajedno, pojavile ukupno devet puta. Same brojke govore tek o jednoj strani medalje. TV TPK se obično trudi da samo izvjesti o izjavama drugih stranaka i o njihovim konferencijama za štampu. Ona rijetko dopušta da se kandidati, koji nisu SDA-ovi, pojave na ekranu, a ne trudi se ni da pokrije neki skup, ako nije SDA-ov. Ponekad rekonstruira izjave na način koji je sračunat da zbuni ili umanjí značaj. Tako je 9 augusta objavljeno da "goste iz Engleske zanima da čuju kako Stranka za B&H vidi problem reintegracije Bosne i Hercegovine". Stanica nije objavila ko su bili "gosti", niti gdje, ili zašto je održan sastanak.

Ovakve omaške rijetko se javljaju, kada je u pitanju SDA. TV TPK dopušta predstavnicima SDA da se jave u televizijskom programu i da se direktno obrate gledaocima. Ona također izvještava sa partijskih skupova, gdje nikada ne

propušta da se zadrži na zastavama SDA, koje su u prvom planu. Njen osjećaj prema polumjesecu je nepogrešiv. 10 augusta, što je neuobičajeno, izvijestila je sa skupa Združene liste u Tojsici. Umjesto da pokaže pristaše Združene liste, kamera je lutala preko praznog prostora oko mnoštva, fokusirajući se na stražare sa psima i na grupe djece, koja su se igrala. Slučajno, jedno dijete nosilo je zastavu -- pogodilte ciju ?!" Stanica je emitovala zvižduke, ali ne i aplauze. Cilj priloga, izgleda, bio je ne toliko da izvjesti sa skupa, već da ga umanjí. Istog dana TV TPK nije bila na licu mjesta, kada je grupa ljudi u majicama sa znakom SDA prekinula skup Združene liste u Gradačcu. Televizija je izvjestila o konferenciji za štampu, koja je organizovana nakon incidenta, ali ponovo nije dopustila ražalošćenim političarima da sami govore.

TV TPK također podržava SDA i više indirektno. Ona se bavi pitanjima Islama, prenosi govore islamskih dužnosnika, izvještava o izgradnji džamija i pravcima razvoja u islamskom obrazovanju. Ignorira Tuzlu, posebno događaje koji bi mogli dati publicitet gradonačelniku. Nije izvijestila o pripremama za izbore u Tuzli. Također je prešutjela i vijest da je guverner kantona uručio stotine hiljada njemačkih maraka za administrativne potrebe općina izvan Tuzle, ali da samoj Tuzli nije dao ni dinara.

Izvještavanje TV Tuzle o sukobu oko Srebrenice prekinuo je prošle sedmice štrajk. Zaposleni na ovoj stanici obustavili su 7 augusta rad zbog neslaganja koje je poteklo djelomično i zbog sumornog pravnog statusa stanice. Direktori stanice sastali su se sa općinskim vlastima i dogovorili da nastave emitovanje, uz suglasnost da će se stanica reorganizirati kao dioničarsko društvo. Štrajk je pokazao koliko gradski političari ovise od TV Tuzle, kada je u pitanju pokrivanje predizborne kampanje. Štrajk je također pokazao da su odnosi između političara i stanice daleko manje dobri, nego što su to odnosi kantonalnih vlasti i TV TPK, čiji je direktor, također kandidat SDA.

Izgleda da je TV Tuzla odlučna da ispravi nedostatke konkurentske stanice. Prije nego što je prošle sedmice prestala sa emitovanjem programa, uvela je nove emisije posvećene izborima, koje bi trebalo da dopune sedmičnu kontakt emisiju "Izborni forum 96". Jedna od njih "Kandidati o sebi, privatno" daje političarima do pet minuta da u toku dnevnih vijesti govore o

svom privatnom životu. Ne očekujte nikakva šokantna otkrića. Za pretpostaviti je, da će program pružiti opozicionim kandidatima priliku da pokažu kako su oni sofisticirani građani, a ne "došlje", kako oni nazivaju kandidate SDA.

Radio Tuzla (također opštinska stanica) u zadnje vrijeme je pocela da pomalo podilazi SDA. Ova stanica je pocela sa emitovanjem specijalnih rubrika u svojim dnevnim informativnim emisijama u kojima emituje stranačka saopćenja, izvještaje sa konferencija za štampu i informacije o stranačkim zbivanjima. U ovim dijelovima informativnih emisija SDA je dominirala sa šest vijesti. Združena lista pojavila se četiri puta, dok su se BOSS, LS, MBO, HDZ i SPP pojavile svaka po jedan put. Specijalni izborni program na ovoj stanici "Izbori 96", predstavio je lokalne funkcionere SDA, koji su doslovno komandovali emisijom. Voditeljica je pružila blag otpor, prekidajući ih samo da bi se emitovale odabrane numere pop muzike. Voditeljica je napustila uobičajenu praksu da slušaoci postavljaju pitanja i dozvolila je gostima da govore znatno duže od sat vremena, koliko ova emisija traje. Vijesti, koje se emituju u 6 sati, počele su tek u 6.10.

Bitka za Tuzlu vjerovatno će postati još neugodnija kako se budu približavali izbori. Medijski rat također. Protivnici SDA se čuju. Ali sa sve većim prisustvom na Radio Tuzli i narocito na TV TPK, SDA ima prednost.

Pomiješane poruke

Radio Bihać napravio je prošle sedmice mlak korak ka pluralizmu. U sporazumu sa lokalnim opozicionim strankama, općinska stanica počela je sa emitovanjem serije dvosatnih političkih kontakt programa ponedjeljkom i utorkom navečer. Prvi program, koji je emitovan 5 augusta, bio je posvećen bezazlenoj diskusiji o pravilima sa predstavnicima OSCE i lokalne izborne komisije o izborima. Po rasporedu 8 augusta bila je prezenzacija Združene liste.

Baksuzluk! Odjednom je u gradu nestalo struje i nije je bilo tačno dva sata. Stanica je odložila program za sljedeće jutro, što nikako nije dobro vrijeme za kontakt emisije. Kad je emisija završila, voditelj je saopćio da ne samo da ih niko nije zvao da postavi pitanja, nego da su čak dva slušaoca zvala i zahtjevala da se emisija prekine.

Ako je ostala još bilo kakva sumnja o tome šta Radio Bihać i lokalne SDA vlasti stvarno misle o političkoj opoziciji, to je razjašnjeno izjavom policije, koja je emitovana 7 augusta u "Dnevnoj hronici". Šef kantonalne policije Edhem Veladžić, odgovarao je na pritužbe Stranke za B&H zbog fizičkih napada i policijskog pritiska na članove i simpatizere ove stranke.

Veladžićev prijeteći odgovor samo je potvrdio optužbe. On je odbacio "takozvane napade" i upozorio da "političke stranke koriste neprovjerene informacije i glasine, kojima se izaziva uznemirenje javnosti, sto je krivično djelo, a narušava se i ukupna bezbjedonosna situacija na Unsko-Sanskom kantonu, koja je izuzetno stabilna, što se očigledno mnogima ne odgovara.". On je nastavio: "Ministarstvo policije trazi od političkih stranaka da u javnim nastupima u predizbornoj kampanji ne koriste izmišljene događaje i lažna prijavljivanja". Da bi štampa znala gdje joj je mjesto, on je dodao da "novinari koji žele da koriste takve detalje, moraju da ih provjere na odgovarajućim mjestima."

Emitujući ovu izjavu tako kako je to uradio, Radio Bihać je pretvorio sebe u oruđe policije. Potvrdio je da njegovo političko izvještavanje ne teži ka tome da se opoziciji omogući fer rasprava, nego da se ona ušutka. Tako je Radio Bihać nanio udarac pluralizmu, koji je tek nedavno počeo da se budi u sjeverozapadnoj Bosni.

Sarajevska štampa

Tri sarajevska dnevna lista posvetila su daleko više prostora vijestima vezanim za izbore u sedmici između 5 i 11 augusta, nego u prethodnih sedam dana. Posljedica ovog povećanog izvještavanja, bio je nagovjestaj da su sve češći pozivi stranaka iz Federacije da se septembarski izbori bojkotuju, opravdani. S druge strane, kompromisni sporazum o Mostaru pozdravljen je kao korak ka ubrizgavanju života u Federaciju, ali je izostao svaki trag euforije, koja je pratila objavljivanje rezultata mostarskih izbora.

U "Oslobođenju" su i lider Stranke za B&H, Haris Silajdžić i funkcioner SDA, Ismet Grbo upozorili na predstojeću izdaju Bosne od strane međunarodne zajednice. Insistirajući na izborima, tvrdio je Silajdžić u intervjuu, Zapad u stvari legalizira podjelu B&H. Dok je Ismet Grbo, govoreći na konferenciji za štampu nekoliko dana

kasnije, optužio međunarodne organizacije da žele iskoristiti izbore, kao sredstvo za pranje njihovih ruku od Bosne. Izvještavajući sa iste konferencije za štampu, "Večernje novine" su citirale Grbu sa još jasnijim rezultatom: "Ako se pojačana disolucija države B&H nastavi, SDA neće pristupiti septembarskim izborima".

Pored opširnog izvještavanja sa konferencije za štampu, koju je održao Grbo, "Dnevni avaz" je također objavio i komentare, koji su tvrdili da se i SDS i HDZ sve više plaše da bi mogli izgubiti izbore u svojim odgovarajućim posjedima. S druge strane "Avaz" je skrenuo pažnju i na OSCE-ove optužbe zbog "izbornog inženjeringa" u Republici Srpskoj.

Nedjeljnik "Svijet" (8 august) povećao je tekstove u vezi sa izborima, ali i otvoreno zauzeo stav protiv izbora. U uvodniku pod naslovom "Imitacija izbora", urednik Zlatko Dizdarević napisao je da bi "izbori u septembru, ovako kako ih pripremaju dreseri u bijelom, bili velika i urnebesna šega, samo kada posljedice te šege ne bi bile tragične." "Svijet" je također objavio i intervju sa profesorom sarajevskog Univerziteta Vlatkom Določekom, koji je izrazio svoj skepticizam vezano za uspijeh izborne vježbe.

"Ljiljan" (7 august) ograničio je svoje davno uspostavljeno protivljenje izborima na komentar o nezamislivoj mogućnosti da bi Momčilo Krajišnik mogao postati predsjednik B&H, ako Bošnjaci podjele svoje glasove na 10 predsjedničkih kandidata, a Srbi i Hrvati glasaju kao obično - i kao jedan - za svoje ljude.

Premda je objavila specijalni izborni dodatak na šest stranica "Hrvatska riječ" (10 august) izrazila je više sumnje na račun trajnosti kompromisnog rješenja mostarske krize, nego na uputnost septembarskih izbora. Komentar pod naslovom "Tresla se brda, rodio se sporazum" tvrdi da, "sporazum ipak nije u biti ništa riješio. Naprotiv, on je pun apsurdna i dvosmislenih rečenica, tako da će pravnici i pregovarači opet doći do izražaja. Odbijanje Vrhovnog suda B&H da poništi rezultate izbora 30 juna, "Hrvatska riječ" odbacila je sa narodnom poslovicom o sudskim predrasudama: "Kadija te tuži, kadija ti sudi".

I "Slobodna Bosna" (11 august) je, sa svoje strane, bila isto tako cinična prema mostarskom dogovoru. Jedan članak imao je naslov "Sporazum potpisan - degeneci počeli" .

Povećani obim i tempo predizbornog izvještavanja u sarajevskoj štampi stvara privid normalne izborne kampanje. Ali ova kampanja predstavlja i nastavak rata drugim sredstvima. Tri vladajuće nacionalne stranke i njihova odgovarajuća i brojna opozicija još uvijek imaju više zajedničkog jedni sa drugima, nego sa strankama s one strane etničkih ili entitetskih granica.

Podršku za ovakvu tvrdnju pruža rastuća i otvorena averzija izražena prošle sedmice prema cijeloj ideji izbora u septembru, koja se mogla primjetiti u sarajevskoj štampi. Sva tri dnevna lista zabilježila su na vidnom mjestu stav SDA da će izbori u sadašnjim uslovima vjerovatno donijeti

katastrofu i rat, što je posljedica međunarodne urote protiv jedinstvene B&H. Silajdžić je u svom intervjuu za "Oslobođenje" rekao isto to, dok je u komentaru "Oslobođenja" bilo riječi o "političkom cirkusu" i "agresiji na Dejton". "Svijet" se žalio na "imitaciju izbora", a "Ljiljan" je upozorio svoje čitaoce na rizik da bi Krajišnik mogao postati njihov predsjednik. Krajem prošle sedmice devet stranaka sa sjedištem u Federaciji objavilo je zajedničku izjavu u kojoj se žale na kontinuirano odsustvo uslova za slobodne i poštene izbore. Sarajevski hor počeo je tako skladno da pjeva pjesmu protiv održavanja izbora u septembru, svo vrijeme prebacujući onim "drugima" u Republici Srpskoj i Hercegovini strah da će izgubiti na izborima.

Napisi u štampi, koji se direktno ili indirektno odnose na izbore 1996

Period praćenja: 5 -11 august 1996

Dnevni listovi : *Oslobođenje*, *Večernje novine*, *Dnevni avaz*

Sedmični, petnaestodnevni i mjesečni listovi: *Svijet*, *Ljiljan*, *Slobodna Bosna*, *Hrvatska riječ*

naziv lista	broj listova	broj priloga	broj priloga po broju	najčešće zastupljna forma
Oslobođenje	7	98	13-18	vijest, izvjestaji, izjave
Večernje novine	6	67	7 - 20	vijest, izvještaji, komentari
Dnevni Avaz	6	81	7 - 22	vijest, izjava, izvještaj
Svijet	1	4		komentar, intervju, pismo
Ljiljan	1	1		komentar
Slobodna Bosna	1	6		komentar, intervju, politička karikatura
Hrvatska riječ	1	20		komentari, izjave

Mediji ukratko

Karađorđevo II

Prošlonedjeljni susret predsjednika Miloševića i Tuđmana u blizini Atene, evocirao je kod mnogih posmatrača uspomene na tajne susrete ova dva čovjeka održane u martu 1991, u nekada omiljenom Titovom lovištu, u Karađorđevu. Tada je na dnevnom redu bila podjela Bosne. Ovoga puta zagrebački **HRT** učinio je sve što je bilo u njegovoj moći da negira bilo kakvu takvu pomisao, bez obzira da li se javlja kod onih sa "zlim namjerama" ili kod onih sa "ograničenim razumijevanjem" kompleksnosti hrvatskih nacionalnih interesa. Pristup **TV Srbije** bio je veoma različit. Susret je pozdravljen kao Miloševićev trijumf, ali nije bilo pomena o

spekulacijama da bi se na stolu mogao naći novi plan podjele Bosne.

Stranka pri oružju

TV Zenica nastavlja da iznalazi mogućnosti da vrijeme u svojim programima posveti aktivnostima komandanta Trećeg korpusa B&H Armije. Ovaj general se pojavio tokom prošle sedmice dva puta u emisiji "Zenica danas". On je također nosilac liste SDA u Zeničko-Dobojskom kantonu.

Tuzla 2004

Kao što je prošle sedmice javila **TV Tuzla** u emisiji "Tuzla danas", Mirnes Ajanović, predsjednik Bosanske stranke (BOSS), predložio je na konferenciji za štampu da se Tuzla kandiduje za domaćina Olimpijskih igara 2004

godine. Budući da prijavljivanje za Olimpijske igre 2004 godine završava ove sedmice, Tuzlaci će možda željeti da se pripreme za 2008.

U očekivanju TVIN-a

Gledaoci i potencijalni glasači, koji željno očekuju prvu sliku sa TVIN-a - bosanske međunarodno finansirane, nezavisne televizijske mreže - vjerovatno će na emitovanje prvih programa

morati čekati do početka septembra. Premda je probni datum emitovanja bio predviđen za ovu sedmicu, izgleda da je kombinacija finansijskih, tehničkih i birokratskih kašnjenja uzela svoj danak kad su u pitanju TVIN-ove ambicije. Mreža čini pet nezavisnih i polunezavisnih stanica u Sarajevu, Zenici, Mostaru i Tuzli. Ostaje nejasno da li će TVIN otvoriti studije u Banja Luci i Livnu. Možda su i oni okrenuti 2004oj.

Voli me, ne voli me... (5)

Tabela ispod pokazuje prisustvo političkih stranaka, njihovih vođa i koalicije u državnim medijima u Federaciji i Republici Srpskoj u sedmici od 5 - 11 augusta. Kolona sa nazivom "Ukupno" govori koliko su puta svaka stranka ili njen lider predstavljeni (direktno ili indirektno) ili koliko su puta bila pomenuti u centralnim dnevnim informativnim emisijama na **RTV B&H** i **SRT**. Svaku stranku prati rezultat koji predstavlja zbir svakog pozitivnog spominjanja (+ 1), svako neutralno spominjanje (0) i svako negativno spominjanje (-1). Kolona sa naslovom " (+, -, 0)" predstavlja zbir ovih rezultata. Što je veći broj, to je veća i simpatija ili odanost radio televizijske stanice prema stranci ili političaru. Manji broj, s druge strane, to se više može reći da se radio televizijska stanica odnosi prema stranci ili njenom vođi sa nepoštivanjem ili antipatijom. Što je zbir bliži nuli, to je izvjesnije da stranka ima ujednačen tretman od radiodifuzne organizacije.

ime stranke / koalicije	RTV BiH		RTV Srpska	
	total	Σ (+,-,0)	total	Σ (+,-,0)
<i>stranka</i>				
Stranka demokratske akcije	18	+1	7	-7
Srpska demokratska stranka (SZ)	2	-1	21	+12
Hrvatska demokratska zajednica BiH	12	-3	7	-7
Stranka za BiH	5	0	-	-
Srpska patriotska stranka SPAS	-	-	1	0
Narodna stranka RS	-	-	2	0
Srpska stranka Krajine	-	-	2	0
Liberalna Stranka BiH	4	0	-	-
Liberalno bošnjačka organizacija	1	0	-	-
Bosanska stranka	1	0	-	-
Građanska demokratska stranka BiH	4	0	-	-
Muslimansko bošnjačka organizacija (1)	2	-1	-	-
Hrvatska seljačka stranka BiH (1)	5	-1	-	-
Unija bosanskohercegovačkih socijaldemokrata (1)	4	-1	-	-
Socijal demokratska partija BiH (1)	3	-1	-	-
Socijalistička partija RS (3)	1	0	1	+1
Radikalni otadžbinski front "Nikola Pašić"	-	-	2	0
Srpska seljačka stranka	-	-	2	0
Stranka privrednog prosperiteta	3	0	-	-
Republikanska stranka (1)	3	0	-	-
Hrvatska krišćanska demokratska unija	2	0	-	-
Stranka žena BiH	1	0	-	-
Narodna demokratska zajednica	1	0	-	-
Hrvatska stranka prava	1	0	-	-

ime stranke / koalicije	RTV BiH		RTV Srpska	
	total	Σ (+,-,0)	total	Σ (+,-,0)
<i>koalicije</i>				
Demokratski patriotski blok RS	-	-	2	0
Savez za mir i progres RS	-	-	2	0
Združena lista za Bosnu i Hercegovinu	6	0	-	-

(1) Stranke uključene u Združenu listu za BiH (Federacija BiH)

(2) Stranke uključene u Demokratski patriotski blok RS

(3) Stranke uključene u Savez za mir i progres RS

U protekloj sedmici posmatrani su sljedeći mediji: *RTV Srpska, RTV BiH, Radio Studio 99, NTV 99, NTV Hayat, TV Zenica, NTV Zetel, Radio Zenica, Radio Tuzla, TV TPK Tuzla, TV Tuzla, Radio Prijedor, Radio Bihać, RTV Mostar, Hrvatska RTV Mostar, Radio Krajina Banja Luka, TV Srbije, Hrvatska televizija, Oslobođenje, Večernje novine, Dnevni Avaz, Slobodna Bosna, Ljiljan, Svijet, Hrvatska riječ.*

izvještaj IWPR i MEDIA PLAN; Direktor projekta: Mark Wheeler

Obala Kulina bana 4/I, 71000 Sarajevo, BiH

Tel/fax 071-667-734/735

E-mail: MEDIAPLAN_ZU@ZAMIR-SA.ztn.apc.org ili 101657.3100@compuserve.com

Institut za ratno i mirnodopsko izvještavanje (IWPR) je britanska dobrotvorna ustanova, osnovana sa namjerom da pomaže razvoj nezavisnih medija i da podrži umjerene glasove u bivšoj Jugoslaviji. Ovaj institut također izdaje *War Report (Ratni Izvještaj)* nezavisni mjesečni list, i *Tribunal*, dvomjesečni časopis o Međunarodnom tribunalu za ratne zločine u Hagu. Za pretplatu i druge informacije obratite se na IWPR 33 Islington High Street, London N1 9LH. Tel +44-171-713-7130 / Fax 713-7140/ E-mail: warreport@gn.apc.org.

Director: Anthony Borden; Administrative Director: Rachelle Jailer Valladares; Senior Programme Manager: Alan Davis; Project Director (Bosnia Elections): Mark Wheeler; Senior Project Officer (Bosnia Elections): Michael Montgomery; Project Officer (Bosnia Elections): Jennifer Pearce.

MEDIA PLAN je prva privatna organizacija u BiH specijalizovana za istraživanje, analizu i projektovanje razvoja medija. Glavni cilj mu je da promoviše obnovu i razvoj medija u BiH. Organizacija raspolaže opsežnom bazom podataka o BiH medijima. MEDIA PLAN ima korespondentske centre u Tuzli, Zenici, Mostaru, Banja Luci i Bihaću. Na izradi Monitoring Reporta angažovano je 18 monitora, istraživača i drugih saradnika MEDIA PLANa.

Sa zahvalnošću napominjemo da ovaj projekat podržavaju Swedish International Development and Cooperation Agency, Open Society Institute, Friedrich Naumann Stiftung i Winston Foundation for World Peace.